

1974 AUG 13
027. hz

Népszabadság

NÉPSZABADSÁG

7

Budapest közművelődésének fontos bázisa

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár helyzete és fejlesztési feladatai

Fontos közművelődési kérdést vitatott meg a közelmúltban az MSZMP Budapesti Bizottságának propaganda- és művelődési bizottsága: a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár helyzetét és fejlesztési feladatait. A könyvtár vezetőinek elemző jelentése, a bizottság tagjainak személyes könyvtárlátogatásai, a könyvtárra vonatkozó, összegyűjtött anyagok reális alapot teremtettek a termékeny vitához, felelős állásfoglaláshoz.

Jegyezzük meg előljáróban: a téma napirendre tűzésére nem sokkal azután került sor, hogy a budapesti pártbizottság ülése megtárgyalta az MSZMP KB közművelődési határozatát, s kidolgozta saját teendőit. A gyorsaság és a konkrétság, amellyel a fővárosi közművelődésnek egyik legfontosabb lányszemét, legbonyolultabb problémakörét, ragadták meg, jól tükrözi azt a társadalmi méretű érdeklődést és tenni vágyást, amely az utóbbi időben a közművelődés kérdéseit kíséri.

A vita kiindulópontját legálábbis két fontos tény szolgáltatta. Az egyik: napjaink információhutatagában tovább nőtt a könyvtár szerepe. A lakosság iskolázottsági-műveltségi színvonalának gyors emelkedése, az oktatás korszerűsödése, a tudományos-műszaki forradalom, a közélet demokratizálódása, az irányítás decentralizálása, a társadalom újrarendeződése újabb igények kielégítését várja a könyvtáraktól.

A másik: a fővárosi könyvtár-ellátásban olyan jelentős szerepet játszó Szabó Ervin Könyvtár — bar dolgozóinak erőfeszítése szép sikerekkel járt — jelenlegi adottságai mellett mind kevésbé képes lépést tartani a növekvő követelményekkel.

Tények és feladatok

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 117 egységből álló hálózat, amely — központjával, zenei könyvtárával, kerületi és fiókkönyvtárával, bibliobuszával, gyermekkönyvtárával és részlegeivel — nemcsak behálózta a fővárost, hanem egyik legfontosabb közművelődési tényezője is.

A könyvtárat a múlt esztendőben 183 ezer beiratkozott olvasó több mint 2 millió alkalommal látogatta meg, s hat és fél millió kötet könyvet kölcsönzött ki. Teljes könyvvállománya 2 millió 800 ezer kötet — az olvasók 58 százaléka a fiatal korosztályokba tartozik. 1973-ban 35 104 munkásolvasója volt a könyvtárnak.

A mai könyvtár munkásságát azonban nem mérhetjük csupán az idézett számokkal; mögöttük egy céltudatos szervezett apparátus sokoldalú tevékenysége áll. A tudományos (elsősorban szociológiai, várostörténeti) és közművelődési könyvek, dokumentumok gyűjtése-rendszerezése mellett esztendőnk óta olvasószociológiai felméréseket végez, olvasói portrékat készít, író-olvasó találkozókat, irodalmi és zenei esteket, kiállításokat, vetélkedőket, pályázatokat szervez, erőteljesen propagálja a szocialista eszmiségű műveket, bekapcsolódik az országos vagy nemzetközi jelentőségű évfordulók megemlékezéseibe, szakmai tapasztalatokat gyűjt és népszerűsít, tájékoztató szolgáltatással a lakosság rendelkezésére áll, s évente mintegy negyven önálló kiadvánnyal, bibliográfiával gazdagítja a szakirodalmat.

A legfontosabb természetesen az olvasókkal való foglalkozás, az igények felkeltése és irányítása, a tudatos olvasóvá nevelés. Ennek jegyében a hálózat könyvtársai megkülönböztetett figyelemmel foglalkoznak a gyermekekkel, munkásokkal, pedagógusokkal, a műszaki értelmiséggel, s a fizikai dolgozók továbbtanuló gyerekeivel. A múlt évben a gyermekkönyvtárakban 1867 csoportos foglalkozást tartottak, 1023 könyvkiállítást rendeztek. A kerületi könyvtárakban 11 művelődési kör működik, 700 részvevője kivétel

nélkül KISZ-korosztályú fiatal. Tíz könyvtár 13 szakmunkás-tanuló-intézettel kötött szocialista szerződést — több könyvtárban pályaválasztási tanácsadást is rendszeresítettek.

Az eredményekről szólva, a kölcsönzött ismeretterjesztő könyvek százalékos arányát tekintve (átlagosan a könyvek 32—34 százaléka) a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár világviszonylatban is a példásan dolgozó közművelődési könyvtárak között foglal helyet.

Folytatnánk az eredmények felsorolását, de a fenti adatok-tények is bizonyítják, hogy határos közművelődési apparátusról van szó, amely korszerű eszméket terjeszt — korszerűtlen körülmények között. Ez utóbbi tény hosszú esztendőnk során minden felelős tanácskozáson megállapították, s bőven adott hálás-háládatlan témát a sajtónak is. E megállapítás annak ellenére is igaz, hogy a könyvtár költségvetése az 1966. évi 23 millió forintról 1973-ra több mint 40 millió forintra emelkedett.

A kerületi könyvtárak

Az egyik alapvető probléma a kerületi könyvtárak elavultsága. Ennek okát a hálózat születésében és későbbi történetében kell keresni. A felszabadulás utáni könyvhiány szükségmegoldásokat követelt: fel kellett kutatni és könyvtárnak berendezni azokat a raktárakat és üzlethelyiségeket, amelyeket volt tulajdonosaik már kinőttek.

S míg az utóbbi évtizedekben, a vidéki városokban településeken modern könyvtárak épültek, a fővárosban a hálózatbővítés útja a legutóbbi idők lényegében ez a korábbi gyakorlat maradt.

De megfelel-e egy ilyen fővárosi könyvtárhálózat a mai igényeknek? A kérdés magában hordja a tagadó választ. A tervszerű könyvtártelepítés és -fejlesztés hiánya azt eredményezte, hogy a könyvtárak túlnyomó többsége nem rendelkezik még 100 négyzetméternyi alapterülettel sem, olvasóterem is a helyiségeknek csak harmadában van.

Sok könyvtár 70—80 éves, rozszant épületben működik, jelentős részének műszaki állapota — elsősorban a peremkerületekben — ugyancsak aggasztó. Az utóbbi három évben életveszély miatt három könyvtárat kellett megszüntetni, s hasonló sors vár a közeljövőben még néhányra.

Korszerű-e a központ?

Nem rózsásabb a kép a központi könyvtár tekintetében sem. A főváros 1928-ban — könyvtárápítási helyett — vásárolta meg a Baross utcai Wenckheim-palotát, ám hamarosan kiderült, hogy a műemlék jellegű épület egyáltalán nem alkalmas könyvtárnak.

Az öröklött bajon azóta sem sikerült segíteni. A központi épület nem rendelkezik a korszerű könyvtár normáival, veszélyeztetni alapvető funkcióinak ellátását, s gyűjtött értékeit is. A legeldugottabb falrészek bepolcozása ellenére is 140 ezer kötet könyvet hat, egykori légoltalmi pincében kellett elhelyezni. Termeiben mindössze 135 olvasó foglalhat helyet — a napi igény ennek több mint a duplája lenne. Kézikönyvtárában, 60 ezer helyett csak 7 ezer könyvnek van helye.

Egészítsük ki e képet a nyomasztó létszámiánnyal (160 könyvtáros hiánnyal), az utánpótlás megoldatlanságával, a többi könyvtárhoz viszonyított alacsony bérszínvonalal, az ebből is eredő munkaerő-vándorlással, a hiányos szakemberképzéssel — s érthetővé válik, miért esett oly sok szó a Szabó Ervin Könyvtárról a közművelődés berkeiben.

Nem lenne értelme utólag rágónni azon: szükségszerűen el kellett-e jutnia a Szabó Ervin Könyvtárnak erre a mélypontra? Arra azonban fel kell hívni a figyelmet — s a propaganda- és művelődési bizottság meg is tette

ezt — hogy a dolgok ilyenén való alakulásában közrejátszott az a szemlélet, amely a kulturális fejlesztést másodrendűvé degradálta, s ha a beruházásokból el kellett hagyni valamit, rendre a kulturális terület látta kárát.

Tervek, beruházások, eredmények

Ez a figyelemztetés már a jövőt szolgálja. A fővárosi tanács végrehajtó bizottsága 1974. március 6-án tartott ülésén ugyanis a könyvtár fejlesztése érdekében a negyedik ötéves terv hátralevő időszakára és az ötödik ötéves tervre vonatkozóan olyan jelentős határozatokot hozott, amelyek végrehajtása új fejezetet nyithat a könyvtár életében. Ez években megkezdődik a hálózat és a központi könyvtár korszerűsítése.

1974 őszén az Egyesült Izzó lakótelepén, a pesterzsébeti Vécsey utcában és a Hidegkúti úton új fiókkönyvtár nyílik, 1975 elején üzembe helyezik a második mozgókönyvtárat (10 peremkerületi állomáson kölcsönöz majd), 1975 áprilisáig elkészül a csepeli királyerdei művelődési ház, amelyben egy 600 négyzetméteres könyvtár is várja majd a látogatókat.

S 1975-ben könyvtár épül Kőbányán, Pestlőrincen, Óbudán, 1976-ban pedig átadják a kelenföldi művelődési házat — 1300 négyzetméteres könyvtárterülettel.

Az ötödik ötéves terv éveiben 1500 négyzetméteres könyvtárat kap Újpest, Újpalota, az Őrs vezér téri lakótelep; később kijelölt kerületekben pedig három kerületi és négy fiókkönyvtárat telepítenek.

S oly sok vita, tervezgetés, alkudozás után megszületett a határozat a központi könyvtár bővítéséről is. A két szomszédos épület igénybevételével (az egyiket lebontják, a másikat átalakítják) a mai központi könyvtár épületének felújításával a jelenlegi 3500 négyzetméternyi terület helyett 8200 négyzetméter áll majd rendelkezésre, ami 25—30 évre megoldja a központi könyvtár alapvető, funkcionális problémáit.

A megújult és kibővített központi könyvtár a gyermekektől, a művelődni vágyó olvasókon át, a tudományos kutatókig, magas szinten elégíti majd ki az igényeket. Gazdag könyv- és folyóirat-állományát, páratlanul értékes Budapest-gyűjteményét, több százezer kötetes szociológiai anyagát hiánytalanul tudja majd az olvasók rendelkezésére bocsátani. S egy nem kevésbé lényeges szempont: méltó körülmények között dolgozhatnak a könyvtár munkatársai.

A propaganda- és művelődési bizottság tehát kedvező előjelekkel zárhatta le a vitát, annak megállapításával, hogy a Központi Bizottság határozata után érezhető a szemléletváltozás, a közművelődés növekvő becsülete, kedvezően alakulnak a feltételek a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár régen húzódo problémáinak megoldására is.

Allásfoglalásában azonban közel sem csak a sok pénzt igénylő fejlesztésekre-beruházásokra gondolt, hanem olyan belső tartalmi jobb kiaknázására is, mint a kerületi párt- és KISZ-bizottságok, valamint az ottani könyvtárak kapcsolata-együttműködése, az illetékes tanácsi szervek közművelődési szemléletének erősítése, a könyvtári dolgozók helyzetének, megbecsülésének fokozott javítása, a könyvtári hálózat hatékonyabb, „befolyási övezeteinek” további növelése.

Reméljük, hogy a következő években valóban fordulat történik a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár fejlődésében, munkásságában. Ez Budapest közművelődésének egyik legfontosabb ügye.

Havas Ervin